

Sygn. akt VII U 574/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2021 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Roslan-Karasińska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 7 lipca 2021 r. w Warszawie

sprawy A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia (emerytury)

na skutek odwołania A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

z dnia 15 grudnia 2020 r. znak (...)

zmienia zaskarżoną decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z dnia 15 grudnia 2020 r. znak (...) w ten sposób, że stwierdza, iż odwołujący A. S. nie pobrał nienależnie świadczenia za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r. w łącznej wysokości 1.785,69 zł z tytułu emerytury Pani M. O. zmarłej 18 lutego 2020 r. i nie zobowiązuje A. S. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r. w kwocie należności głównej.

UZASADNIENIE

W dniu 27 stycznia 2021 r. **A. S.** wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 15 grudnia 2020 r.

znak: (...) w przedmiocie zobowiązania go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – emerytury przysługującej zmarłej w dniu 18 lutego 2020 r. M. O. za okres od 1 do 31 marca 2020 r. – w łącznej kwocie 1.785,69 zł. Odwołujący wskazał, że nie pobrał powyższego świadczenia. W dniu 25 lutego 2020 r. złożył w ZUS dokumenty wraz z aktem zgonu uprawnionej, a następnie w dniu 6 marca 2020 r. zlikwidował konto, na które dokonano przelewu przysługującej jej emerytury. W tym stanie rzeczy zdaniem odwołującego ZUS był poinformowany o śmierci M. O., a środki pieniężne tytułem przysługującej jej emerytury za marzec 2020 roku nie powinny zostać wypłacone (odwołanie k. 3 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 30 marca 2021 r. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.** wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy wyjaśnił, że przekazał świadczenie emerytalne należne M. O. na rachunek bankowy prowadzony przez (...) S.A. Prawo do emerytury ustало w związku ze zgonem świadczeniobiorcy w dniu 18 lutym 2020 r. Z informacji udzielonych przez ww. bank wynika, że współposiadaczem rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, na który wpłynęło świadczenie, jest A. S.. Z uwagi na zbyt późne zawiadomienie ZUS o zgonie świadczeniobiorcy, doszło do nadpłaty emerytury za okres od 1 do 31 marca 2020 r. w kwocie 1.785,69 zł. W tym stanie rzeczy zdaniem organu rentowego nadpłata powstała z przyczyn

zaistniałych po stronie odwołującego, który pobrał świadczenie jako osoba uprawniona (odpowiedź na odwołanie k. 5 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. O. była uprawniona do wcześniejszej emerytury od dnia 1 czerwca 1981 r. na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 kwietnia 1981 r. znak: (...) (od kwietnia 2016 roku – z numerem (...)). W latach 2019-2020 emerytura była jej wypłacana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. przelewem na rachunek bankowy w (...) S.A. o numerze (...), którego była posiadaczem. Współposiadaczem ww. rachunku bankowego był odwołujący się A. S. (decyzja ZUS z 22.04.1981 r.; pismo ws. nowego numeru świadczenia z 14.05.2016 r., informacja dla organu wypłacającego świadczenia z (...) S.A. z 09.10.2020 r. – akta rentowe; zestawienie operacji za okres 01.01.2019-23.04.2021 k. 18-19 a.s.).

M. O. zmarła w dniu 18 lutym 2020 r. Odpis skróconego aktu zgonu M. O., wysłany przez A. S., wpłynął do Wydziału Obsługi Klientów i Korespondencji I Oddziału ZUS w W. z dniem 25 lutego 2020 r. (kopia odpisu skróconego zgonu M. O. – akta rentowe).

W dniu 6 marca 2020 r. A. S. wypowiedział umowę rachunku bankowego w (...) S.A. o numerze (...), uiszczając jednocześnie opłatę w kwocie 9,55 zł za miesięcznym wypowiedzeniem. Na dzień 6 marca 2020 r. na ww. rachunku bankowym pozostawała kwota 1,55 zł (wypowiedzenie umowy rachunku k. 16 a.s.; potwierdzenie wpłaty gotówkowej k. 17 a.s.; zestawienie operacji za okres 01.01.2019-23.04.2021 k. 18-19 a.s.).

W dniu 12 marca 2020 r. ZUS I Oddział w W. dokonał wpłaty emerytury przysługującej zmarłej M. O. przelewem na rachunek bankowy w (...) S.A. o numerze (...) w kwocie 1.785,69 zł (zestawienie operacji za okres 01.01.2019-23.04.2021 k. 18-19 a.s.).

Na dzień 12 marca 2020 r. na rachunku bankowym w (...) S.A. o numerze (...) pozostawała kwota 1.787,24 zł. Powyższa kwota została następnie pomniejszona o kwotę 8,00 zł tytułem opłaty za prowadzenie rachunku w dniu 31 marca 2020 r. oraz o kwotę 1,87 zł tytułem rozliczenia opłaty likwidacji rachunku w dniu 7 kwietnia 2020 r. Z dniem 7 kwietnia 2020 r., pozostała na rachunku kwota w wysokości 1.777,37 zł została potrącona tytułem odpisu kapitału w przychody banku (zestawienie operacji za okres 01.01.2019-23.04.2021 k. 18-19 a.s.).

W związku z ujawnieniem nadpłaty, w dniu 26 marca 2020 r., a następnie w dniu 22 września 2020 r. ZUS I Oddział w W. zwrócił się do (...) S.A. o zwrot kwoty 1.785,69 zł wypłaconej zmarłej M. O. tytułem emerytury za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r. i wypłaconej po miesiącu, w którym nastąpił zgon świadczeniobiorcy, bądź też wskazanie innych osób uprawnionych do pobrania tej kwoty.

W odpowiedzi na drugie z ww. pism, (...) S.A. w piśmie z 9 października 2020 r. powołał się na art. 55 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 57 ustawy Prawo bankowe, wskazując, że nie jest obowiązany do wypłaty organowi rentowemu kwoty świadczenia, które zostało przekazane na rachunek wspólny; jednocześnie na podstawie art. 105 ust. 2b ustawy Prawo bankowe wskazał dane współposiadacza rachunku bankowego zmarłej M. O. – odwołującego się A. S. (wezwania do zwrotu kwoty świadczeń z 26.03.2020 r. i z 22.09.2020 r.; pismo (...) S.A. z 09.10.2020 r. – akta rentowe).

W dniu 3 grudnia 2020 r. pracownicy ZUS I Oddziału w W. sporządzili notatkę stwierdzając, że za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r. powstała nadpłata emerytury i dodatku pielęgnacyjnego w kwocie 1.785,69 zł z powodu zbyt późnego zawiadomienia ZUS o zgonie świadczeniobiorcy oraz pobranie przez członków rodziny świadczenia po zgonie osoby uprawnionej. Następnie decyzją z dnia 15 grudnia 2020 r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. stwierdził, że A. S. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r. w łącznej kwocie 1.785,69 zł z

tytułu emerytury M. O. zmarłej 18 lutego 2020 r. i zobowiązał odwołującego się do zwrotu tego świadczenia (notatka o ujawnieniu nadpłaty z 03.12.2020 r., decyzja ZUS z 15.12.2020 r. – akta rentowe).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o dowody z dokumentów załączonych do akt rentowych oraz przedłożonych w toku postępowania przez stronę odwołującą. Tak zebrany materiał dowodowy Sąd w całości uznał za wiarygodny w zakresie, w jakim potwierdzał prezentowane wyżej okoliczności. Jednocześnie Sąd zważył, że zebrane w sprawie dowody nie budziły wątpliwości i nie były kwestionowane przez strony postępowania, a mając na względzie okoliczności sprawy Sąd ostatecznie uznał je za wystarczające do rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

Spór w niniejszej koncentrował się wokół kwestii obowiązku zwrotu przez odwołującą B. B. nienależnie pobranego świadczenia w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy przysługującej jej zmarłemu w dniu 17 lutym 2020 r. małżonkowi R. B. za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r.

Zgodnie z art. 138 ust. 1-3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 53) osoba, która nienależnie pobrała świadczenie zobowiązania jest do jego zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenie uważa się:

- 1) świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia, albo wstrzymanie wypłaty świadczenia w całości lub części jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do jego pobierania,
- 2) świadczenie przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenie.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu powyższego uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Okoliczność powodującą ustanie prawa do świadczeń stanowi śmierć osoby uprawnionej, co stanowi konsekwencję art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej. Świadczenia wypłacone przez organ rentowy za miesiące przypadające po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy, mają zatem charakter wypłaconych nienależnie. Jeżeli tego rodzaju świadczenie wypłacono osobie trzeciej, to zastosowanie znajduje art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej. Do zwrotu takich świadczeń jest wówczas zobowiązana osoba, która je pobrała (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2006 r. II UZP 7/06, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 29 marca 2012 r. III AUa 96/12). Wymaga przy tym zaznaczenia, że w art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej przewidziano dwie przesłanki uznania świadczenia za nienależnie pobrane: fakt wypłacenia świadczenia osobie innej niż wskazana w decyzji ZUS oraz zaistnienie powyższego stanu rzeczy z przyczyn niezależnych od organu rentowego (por. M. Bartnicki, Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, red. K. Antonów, ABC, Warszawa 2009).

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że określona w skarżonej decyzji kwota 1.785,68 zł, przekazana na rachunek bankowy zmarłej M. O. w ramach przysługującej jej emerytury i dodatku pielęgnacyjnego za okres od 1 marca 2020 r. do 31 marca 2020 r., została wypłacona mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do niego. Niemniej jednak zdaniem Sądu w realiach niniejszej sprawy nie można jednak przyjąć, że do realizacji świadczenia doszło z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

Z dokonanych przez Sąd ustaleń wynika, że M. O. zmarła w dniu 18 lutym 2020 r. Odwołujący poinformował Zakład Ubezpieczeń Społecznych o tej okoliczności składając w dniu 25 lutym 2020 r. odpis skrócony aktu jej zgonu. W tym też momencie organ rentowy powziął informację o utracie prawa do świadczenia w rozumieniu art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej. Mimo jednak posiadania informacji o powyższym,

organ dokonał wypłaty świadczenia poprzez przelew środków pieniężnych w spornej kwocie na dotychczasowy rachunek bankowy M. O.. Wprawdzie organ rentowy nie wskazał daty przekazania środków z tytułu renty na rachunek bankowy którego odwołujący była współposiadaczem, jednakże z przedłożonego do akt dokumentu w postaci zestawienia operacji na przedmiotowym rachunku bankowym wynika, że nastąpiło to w dniu 12 marca 2020 r. Powyższe miało istotne znaczenie o tyle, że odwołujący już w dniu 6 marca 2020 r. wypowiedział umowę rachunku bankowego, a co więcej, do tej daty pobrał znajdujące się na koncie środki finansowe nie dokonując żadnych operacji w okresie późniejszym. Wspomniane wyżej zestawienie potwierdza natomiast, że wypłacona przez organ rentowy kwota emerytury pozostawała na rachunku bankowym zmarłej M. O. do 7 kwietnia 2020 r., zaś po potrąceniu przez bank opłaty za prowadzenie rachunku w kwocie 8,00 zł oraz kwoty 1,87 zł tytułem rozliczenia opłaty likwidacji rachunku w kwocie, pozostała kwota została w tym dniu potrącona tytułem odpisu kapitału w przychody banku. Z powyższych okoliczności zdaniem Sądu wynika zatem również i to, że odwołujący A. S. nie pobrał nienależnego świadczenia. Wprawdzie umowa rachunku bankowego w (...) S.A., wypowiedziana przez odwołującego z dniem 6 marca 2020 r., uległa rozwiązaniu za miesięcznym okresem wypowiedzenia (którego termin upływał odpowiednio w dniu 6 kwietnia 2020 r.), co pozwala na uznanie go za współposiadacza rachunku na dzień dokonania przez organ rentowy przelewu spornej kwoty emerytury, jednakże ostatecznie kwota ta nie została przez niego rozdysponowana (w formie wypłaty czy też przelewu na inny rachunek bankowy którego był posiadaczem), lecz zaliczona na przychody banku.

Sąd miał przy tym na względzie treści notatki ujawnieniu nadpłaty i przyczyn jej powstania sporządzonej w dniu 26 marca 2020 r., w której wskazano, że doszło do zbyt późnego poinformowania organu u śmierci świadczeniobiorcy, okoliczności tej organ rentowy jednak w żaden sposób nie wykazał. W toku postępowania odwoławczego organ rentowy nie kwestionował daty powzięcia informacji o śmierci świadczeniobiorcy oraz przekazania kwoty świadczenia za sporny okres na jej konto w marcu 2020 roku. Dysponując informacją o śmierci uprawnionej w lutym 2020 roku, organ rentowy był odpowiedzialny za wstrzymanie wypłaty emerytury za kolejny miesiąc. Sąd Okręgowy podziela przy tym wyrażony w orzecznictwie pogląd, zgodnie z którym na organie rentowym spoczywa obowiązek takiej organizacji pracy, aby nie dochodziło do potrącania świadczenia, do którego prawo ubezpieczonym wygasło (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 września 2012 r., III AUa 82/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 marca 2015 r., III AUa 719/14).

W tych okolicznościach za zależne od organu należy zatem uznać wykonanie przelewu na rachunek zmarłego świadczeniobiorcy, którego odwołujący był współposiadaczem, mimo posiadania informacji, że prawo do świadczenia rentowego wygasło i niezbędnego czasu na jego wstrzymanie. W rozpoznawanej sprawie art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach nie znajdzie więc zastosowania, gdyż do pobrania nienależnego świadczenia przez odwołującego doszło z przyczyn zależnych od organu rentowego. Okoliczności sprawy uzasadniają przy tym sam fakt pobrania przez odwołującego nienależnej emerytury, skoro ostatecznie nie wydał wobec spornej kwoty żadnych dyspozycji.

Mając na względzie powyższe Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie A. S. w całości i orzekając co do istoty sprawy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. dokonał stosownej zmiany skarżonej decyzji z dnia 15 grudnia 2020 r. zgodnie z sentencją wyroku.